

ירמיהו פרק לא (א-יט)

מבוא

פרק ל"א הוא פרק של נחמה וגאולה. ירמיהו מנבא שה' עתיד לגאול את עם ישראל וישיב אותם מהגלות לארץ ישראל, הארץ תשוב ותפרח ותהיה שמחה גדולה לכל העם. פרק ל"א משמש גם כהפטרה ליום השני של ראש השנה. נבואת ירמיהו שובצה כהפטרה כיון שתוכנה קשור לתהליך התשובה של ראש השנה "הַשִּׁבְנִי וְאֲשׁוּבָה כִּי אֶתָּה ה' אֱלֹהֵי" (יז) ופסוק ממנה אף שובץ בפסוקי ה"זכרונות" בתפילת מוסף של ראש השנה:

תפילת מוסף של ראש השנה, נוסח ספרד

אֶתָּה זֹכֵר מַעֲשֵׂה עוֹלָם וּפְקֻדָּה כָּל יְצוּרֵי קֶדֶם. לְפָנֶיךָ נִגְלוּ כָּל תַּעֲלוּמוֹת וְהַמּוֹן נִסְתָּרוֹת שְׁמִבְרָאשִׁית. כִּי אֵין שְׂכָחָה לְפָנֶיךָ כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ וְאֵין נִסְתָּר מִנְּגִד עֵינֶיךָ... כְּפָתוּב בְּתוֹרָתְךָ "וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת נֶחַם וְאֶת כָּל הַחַיָּה..." וְעַל יָדֶי עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים כְּתוּב לֵאמֹר: ... וְנֹאמַר "הֲבֵן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם אִם יָלֵד שְׁעִשׂוּעִים כִּי מֵדֵי דְבָרֶי בּוֹ זָכוֹר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מַעֲוֵי לוֹ רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נָאִם ה' ". (לא, יט)

שאלות מכוונות למידה

- מה תורמת נבואה על גאולת הרי השומרון, לשומעיו של ירמיהו המתגוררים ביהודה?
- מי בוכה בפרקנו ועל מה?
- מה יאפיין את החזרה לארץ מן הגלות על פי דברי הנבואה?

"וּקְבַצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אֶרֶץ בָּס"

1. בפרק ל"א ירמיהו מנבא שה' עתיד לגאול את ישראל. עיין בפסוקים הבאים, ורשום בטבלה את הדברים שיאפיינו את הגאולה.

לשון הכתוב	מאפייני הגאולה
<ul style="list-style-type: none"> ▪ "הֲנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבַּצְתִּים מִיַּרְכְּתֵי אֶרֶץ" (ז) ▪ "וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב" (טו) ▪ "וְשָׁבוּ בָנִים לְגְבוּלָם" (טז) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ "עוֹד תִּטְעֵי כֶרְמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרוֹן" (ד) ▪ "וְנִהְרֻ אֶל טוֹב יְהוָה עַל דָּגוֹן וְעַל תִּירֹשׁ וְעַל יְצִהָר וְעַל בְּנֵי צֹאן וּבָקָר" (יא) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ הַשִּׁבְנִי וְאֲשׁוּבָה כִּי אֶתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי (יז) ▪ בְּשָׂתֵי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׂאֲתִי חֶרֶפַת נְעוּרָיִי" (יח) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ "וַיִּצְאָת בְּמַחֹל מִשְׁחָקִים" (ג) ▪ "רָנוּ לְיַעֲקֹב שְׂמִיחָה וְצִהְלוּ" (ו) ▪ "וּבָאוּ וְרָנְנוּ בְּמֵרוֹם צִיּוֹן" (יא) ▪ "אֲזָ תִשְׂמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל וּבְחָרִים וּזְקִנִים יַחְדָּו" (יב) ▪ "וְהִפְכִיתִי אֲבָלָם לְשִׂשׁוֹן וְנַחֲמֵתִים וְשִׂמְחֵתִים מִיגוֹנָם" (יב) 	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ "כִּי יֵשׁ יוֹם קָרְאוּ נְצָרִים בְּהָר אֶפְרַיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ". (ה') 	איחוד של ממלכות ישראל ויהודה למלכות אחת

הממלכה המאוחדת

ר' יוסף קרא, ירמיהו לא, ה
 כי יש יום קראו נצרים... - שיקראו שומרי פירות ויאמרו נקחה ביכורים ונעלה ציון.

האיחוד מחדש של ממלכת ישראל וממלכת יהודה לממלכה אחת בא לידי ביטוי בקריאה של ירמיהו שבעתיד ה"נצרים" שהם שומרי הפירות בכרמים שבהר אפרים (לשעבר ממלכת ישראל) יעלו את ביכוריהם לירושלים (בממלכת יהודה): "כי יש יום, קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל ה' אלהינו" (ר' יוסף קרא).

על מי מנבא ירמיהו בפרק ל"א?

2. בנבואה בפרק ל"א ישנם **רמזים** בולטים שהנבואה מתייחסת לגולים מ"ממלכת ישראל" - שהם עשרת השבטים שהוגלו על ידי מלכות **אשור** (כמתואר במלכים ב פרק י"ז), כ-140 שנה לפני חורבן "ממלכת יהודה" בידי הבבלים. עיין בפרק ל"א פסוקים א-יט, וצטט את הרמזים.

הרמז	הציטוטים	הערות
מקומות גיאוגרפיים השייכים לממלכת ישראל	"עוד תטעי כרמים בהרי שמרון" (ד)	המקומות הגיאוגרפיים שייכים לנחלותיהם של בני רחל (יוסף ובנימין): העיר "שומרון" בנחלת מנשה, "הר אפרים" ככינוי לנחלת אפרים, ו"רמה", שהיא עיר מרכזית בנחלת בנימין.
שמות הקשורים לשבטים בממלכת ישראל	"ואפרים בכרי הוא" (ח)	אפרים הוא השבט המרכזי בממלכת ישראל ולכן לעיתים קרובות התנ"ך מכנה את כל עשרת השבטים בשם "אפרים"
השם "ישראל" (ולא "יהודה")	"הלוך להרגיעו ישראל" (א)	בתנ"ך השם "ישראל" יכול לשמש לכלל העם או ל"ממלכת ישראל". מתוך ההקשר המלא של הפרק נראה שהביטוי "ישראל" שמופיע רבות בפרק זה מכוון ל"ממלכת ישראל" ולא לכלל העם.

השלמה לנבואת ירמיהו בפרק לב

בפרק לב, מתואר מצב שלמרות שצבא בבל מחריב את ממלכת יהודה, ה' מצווה את ירמיהו לקנות שדה **בענתות** והוא מנמק זאת לירמיהו, כך:

ירמיהו לב
 (מב) כי כה אמר ה' באשר הבאתי אל העם הזה את כל הרעה הגדולה הזאת
 כן אנכי מביא עליהם את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם:
 (מג) ונקנה השדה בארץ הזאת אשר אתם אמרים שממה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד הפשדים:
 (מד) שדות בפסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים
בארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשיב את שבותם נאם ה':

3. מה מוסיפה נבואת הנחמה של ירמיהו בפרק ל"א, על נבואת הנחמה בפרק ל"ב פסוקים מב-מד?

הממלכה המאוחדת

יש לשים לב כי הנבואה שעשרת השבטים יחזרו לנחלתם אין משמעותה ש"ממלכת ישראל" תקום מחדש כממלכה נפרדת מ"ממלכת יהודה", אלא הנבואה היא ששני חלקיו של עם ישראל ישובו לארץ ויתאחדו. הרעיון שלעתיד לבוא קללת הפילוג בין ישראל ליהודה תתבטל ומרכז הממלכה יהיה בירושלים, בא לידי ביטוי במקומות נוספים, כפי שנלמד בהמשך, וכן בנביא עמוס שהיה נביא במלכות ישראל, וצפה את חורבנה ואת שיקומה כחלק ממלכות מאוחדת שמרכזה בירושלים "בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶת סֵפֶת דָּוִד הַחִפְּלֵת" (עמוס ט', יא).

למי נאמרה הנבואה בפרק ל"א?

עיין במידע הבא לפני שאתה עונה על השאלה הבאה.

סרגון מלך אשור כבש והחריב את ממלכת ישראל ואת העיר הבירה שלה שומרון. בנוסף לכך ממלכת אשור גם הגלתה את עשרת השבטים.	חורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים	-724
138 שנים אחרי חורבן ממלכת ישראל, נבוכדנצר מלך בבל כבש והחריב את ממלכת יהודה, את ירושלים, את בית המקדש והיגלה את תושביה.	חורבן ממלכת יהודה ובית המקדש הראשון וגלות	-586

ירמיהו החל לנבא כ-30 לפני חורבן ביהמ"ק, כלומר כ-100 שנה אחרי חורבן ממלכת ישראל וגלות עשרת השבטים

4. מדוע היה חשוב לירמיהו, ערב חורבנה של "ממלכת יהודה", לתאר את שיבתם של הגולים מ"ממלכת ישראל" שחרבה כבר לפני כ-138 שנה?

הדו-שיח בין הקב"ה לבין עם ישראל

5. בפסוקים א'-ה' מתנהל דו-שיח בין הקב"ה לעם ישראל. עיין בפסוקים ובדברי הרד"ק, והשלם את הטבלה.

הדובר	הטיעון בלשון הכתוב	הטיעון בלשוןך
הקב"ה	(א) כֹּה אָמַר ה' מֵצָא חֵן בְּמַדְבַּר עִם שְׂרִידֵי חָרָב הַלֹּחֵץ לְהַרְגִיעוּ יִשְׂרָאֵל:	
עם ישראל	(ב) מֵרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי	
הקב"ה	וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֵּתִיךָ עַל כֵּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֲסֹד: (ג) עוֹד אֶבְנֶנּוּ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל עוֹד תַּעֲדִי תַּפְיָךְ וְנִצָּאת בְּמַחֹל מְשַׁחֲקִים: (ד) עוֹד תִּטְעֵי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרוֹן נָטְעוּ נְטָעִים וְחִלְלוּ: ¹ (ה) כִּי יֵשׁ יוֹם קָרְאוּ נִצְרִים בְּהַר אֶפְרַיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ:	

רד"ק, ירמיהו לא

(א) כה אמר ה' מצא חן במדבר - כי "מצא חן בעיני" והיו "עם שרידי חרב" שהיו המצריים מתנכלים עליהם להמיתם ולכלותם, ואני הוצאתים מתוכם, ומצאו חן בעיני במדבר שהולכתים במדבר ארבעים שנה, וכלכלתים במן בלא יגיעה ובלא עמל.

הלוח להרגיעו - ...כלומר האל הלך לפניו במדבר להמציא לו מרגוע כמו שאמר "לתור להם מנוחה"...

(ב) מרחוק ה' נראה לי - הפסוק חלוק במענה ותשובה:

אומרת כנסת ישראל בגלות: למה שאמר האל "מצא חן במדבר", אמרה היא: אמת הוא זה כי מזמן "רחוק ה' נראה לי" אך עתה הסתיר פניו ממני.

ענה אותם האל: "ואהבת עולם אהבתיך" לא היתה אהבתי אליך לפי שעה אלא להיות האהבה לעולם.

קיבוץ גלויות

ירמיהו לא

(ו) כִּי כֹה אָמַר ה'

רְנוּ לַיְעֶקֶב שְׂמֵחָה וְצַהֲלוּ בְּרֵאשׁ הַגּוֹיִם, הַשְׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאָמְרוּ הוֹשֵׁעַ ה' אֶת עַמּוֹךְ אֶת שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל:

הנביא קורא בשם ה' לעומדים בראש הגויים למלכיהם לשמוח על גאולת ישראל, ומבקש מהם שיבקשו שה' ימשך להושיע את ישראל.

(ז) הַנְּנִי מִבֵּיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקַבְּצֵתִים מִיַּרְדֵּי אֶרֶץ פָּס, עֵינֵי וַפְסַח הָרָה וְיִלְדֵת נִחְדוּ קֶהֱל גְּדוֹל וְשׁוֹבוּ הַנְּהָ:

ה' מבטיח שבקיבוץ הגלויות יהיה בנחת, שאפילו העיור, הפסח, ההרה והיולדת ילכו לאטם" (רד"ק).

(ח) בְּבָכִי יָבֵאוּ וּבְתַחֲנוּנִים אוֹבִילֵם

אוֹלִיכֵם אֶל נַחְלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל יִפְשְׁלוּ בָּהּ

ה' ידאג שבדרכם לא יי הגולים לא יצמאו למים, וכל מכשול בדרך ה' יסיר (דומה לישעיהו לה, ז-ח)

כִּי הִיִּיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאֶפְרַיִם בְּכָרִי הוּא: ס

ארחם על ישראל כי אביהם אני, ואפרים (עשרת השבטים) "חביב עלי כבן בכור לאביו" (מצודת דוד)

6. בפסוק ח, הנביא מתאר את בכי השבים. מה פשר הבכי הזה, הלוא מדובר על גאולתם ושיבתם ארצה?

¹ "נטעו נטעים וחללו": אחר שלוש שנות עורלה בשנה הרביעית ("נטע רבעי") הפירות יש בהם קדושה. ניתן לאכול את הפירות רק בירושלים או לחלל אותם כלומר להפוך את לפירות חולין ע"י שפודים את הפירות בכסף, ובכסף קונים אוכל שאותו אוכלים בירושלים.

המהפך הריגשי בזמן הגאולה

ירמיהו לא

(ט) שָׁמְעוּ דְבַר ה' גוֹיִם וְהִגִּידוּ בְּאֵיִים מִמְּרָחֵק

הנביא פונה אל הגויים שעליהם לא רק לשמוע את דבר ה' אלא גם ולבשר את הבשורה לארצות הרחוקות שכולם ידעו

וְאָמְרוּ מִזֶּרֶה יִשְׂרָאֵל יִקְבְּצֵנוּ וְיִשְׁמְרוּ כְּרָעָה עֲדָרוּ :

על הגויים להודיע שה' שפיזר את ישראל בגלויות עתה הוא מקבץ אותם, והוא ישמור עליהם כרועה השומר על עדרו.

(י) כִּי פָדָה ה' אֶת יַעֲקֹב וּגְאָלוֹ מִיַּד חֲזַק מִמָּנוּ :

(יא) וּבָאוּ וּרְנֵנוּ בְּמָרוֹם צִיּוֹן וְנִהְרֹוּ אֶל טוֹב ה'

על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם כגן רנה ולא יוסיפו לדאבה עוד² :

(יב) אַז תִּשְׁמַח בְּתוֹלָה בְּמַחֹל וּבְחָרִים וּזְקָנִים יַחְדָּו וְהִפְכֵתִי אֲבָלָם לְשֵׁשׁוֹן וְנַחְמֵתִים וְשִׁמְחֵתִים מִיְגוֹנָם :

(יג) וְרוֹיֵתִי נִפְשׁ הַפְּהָנִים דִּשְׁוֹן וְעַמִּי אֶת טוֹבִי יִשְׁבְּעוּ נְאֻם ה' :

השפע יכלול גם את חידוש העבודה במקדש...

7. בפסוקים וי-ח', הנביא מתאר את הבני שילוה את השבים בדרכם לא"י, לעומת זאת בפסוקים יא-יג הנביא מתאר את שמחת השבים לא"י. מהו הדבר שגורם למהפך הריגשי שעוברים השבים? בסס את תשובתיך.

הקריאה לגויים

ירמיהו לא

(ו) וְצִהְלוּ בְּרֵאשׁ הַגּוֹיִם, הַשְׁמִיעוּ הַלְלוּ וְאָמְרוּ: הוֹשַׁע ה' אֶת עַמּוֹד אֶת שְׂאֲרֵית יִשְׂרָאֵל...

(ט-י) שָׁמְעוּ דְבַר ה' גוֹיִם וְהִגִּידוּ בְּאֵיִים מִמְּרָחֵק וְאָמְרוּ: מִזֶּרֶה יִשְׂרָאֵל יִקְבְּצֵנוּ... כִּי פָדָה ה' אֶת יַעֲקֹב...

רד"ק ירמיהו לא, ט

(ט) שמעו, מזרה ישראל יקבצנו - מי שזרה אותו והגלהו בין האומות הוא יקבצו. וידעו הגויים כי לא בכחם הגלוהו אם לא ברצון האל, שהרי על כרחם יוציאנו מרשותם וישיבנו לארצו זהו שאמר אחר כן "כי פדה ה' " וגומר.

8. מדוע יש צורך שגם הגויים יכירו ידעו ויפרסמו את הגאולה של על ישראל? (שתי תשובות)

² "ולא יוסיפו לדאבה עוד": זה המקור המקראי לברכה שמנחמים את האבלים "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד" (מנחג אשכנז).

"רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ"

9. בפסוקים יד-טז מתנהל מעין דו-שיח בין הקב"ה לרחל, עיין בפסוקים ובדברי הרד"ק, והשלם את הטבלה.

הערות	לשון הכתוב	הדובר
המילים המודגשת (bold) מצביעות על כך שקיימת הדרגתיות בהשמעת קולות הבכי, ובהסבר מהו "הקול".	(יד) כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנוּ:	
המילים שצבועות בשני החלקים מצביעות על כך שהחלק השני הוא תגובה ישירה לנאמר בחלק הראשון.	(טו) כֹּה אָמַר ה' מְנַעֲי קוֹלָךְ מִבְּכִי וְעִינַיִךְ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֶתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: (טז) וַיֵּשׁ תַּקְוָה לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְּנִים לְגְבוּלָם:	

מי בכה "ברמה" ועל מה?

"קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים, רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ מֵאַנְהָ לְהַנְחִים עַל בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנוּ" (יד)	
רש"י (מעובד)	דעת מקרא (מעובד)
קול ברמה נשמע - יש המפרשים את הקול כבכיים של היוצאים לגלות שיצאו מהעיר רמה, שמצפון לירושלים, בדרכם לבבל ככתוב: "הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֻמְיָהוּ מֵאֵת ה' אַחֲרַי שָׁלַח אֹתוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים מִן הָרָמָה בְּקִחְתּוֹ אֹתוֹ וְהוּא אָסוּר בְּאִזְקִים בְּתוֹךְ כָּל גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה הַמְּגָלִים בְּבִלְחָ" (ירמיהו מ, א)	רחל בוכה גם על בני יוסף שגלו מן הארץ בימי חורבן מלכות ישראל וגם על בני בנימין ויהודה שגלו בימי מחורבן מלכות יהודה. רחל אמנו נקברה בארץ והיא כואבת את עזיבת הבנים את הארץ, ועתה לאחר שגלה בנימין לא נשאר אפילו אחד מבניה בארץ והיא כאם שכולה, שאין לה מנחם.

תצלום קבר רחל בבית לחם, בשנים 1890

10. עיין בפסוק יד ובדברי רש"י ודעת מקרא, וענה:

- א. לפי רש"י מהי "הרמה", מי בכה ועל מה?
- ב. לפי דעת מקרא מי בכה ברמה, ועל מה?

הפעולה והשכר

<p>"מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעִינַיִךָ מִדְּמְעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לַפְּעֻלָּתְךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיְבֵי" (טו)</p> <p>"וְיֵשׁ תִּקְוָה לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם ה' וְשָׁבוּ בְּנִים לְגְבוּלָם" (טז)</p>	
<p>רש"י</p> <p>רחל מבכה על בניה - מדרש אגדה אמר: שהלכו אבות ואמהות לפייס את הקדוש ברוך הוא על שהעמיד מנשה דמות בהיכל ולא נתפייס. נכנסה רחל אמרה לפניו: רבונו של עולם, רחמי מי מרובים - רחמך או רחמי בשר ודם? הוי אומר רחמך מרובים. והלא אני הכנסתי צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב את אבי לא עבד אלא בשבילי. כשבאתי ליכנס לחופה הכניסו את אחותי (במקומי) ולא די ששתקתי אלא שמסרתי לה את סימני. אף אתה אם הכניסו בניך צרתך בביתך (פסל בבית המקדש) שתוק להם. אמר לה: יפה למדת סנגוריא, יש שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך לאחותך.</p>	<p>שד"ל</p> <p>לפעולתך - פעולה היא הבכתי והנהי שעשתה על בניה.</p>

11. עיין בפסוקים טו-טז וענה:

- א. "כי יש שכר לפעולתך" מה הפעולה שעשתה רחל שזיכתה אותה בשכר? (שתי תשובות)
- ב. מה השכר שרחל תזכה לקבל על פעולתה? (לפי הפשט)

הדו-שיח בין הקב"ה לבין אפרים

בפסוקים י"ז-י"ט מובאים בגוף ראשון גם דברי ה' וגם דברים שאמר אפרים (המייצג את עשרת השבטים). והדבר יוצר מעין דו-שיח ביניהם, בלי לציין מי אמר את כל אחת מהאמירות. עיין בפסוקים, והשלם את הטבלה.

הדובר	הטיעון (בלשון הכתוב)	הטיעון (בלשונך)
	(יז) שְׁמוֹעַ שְׁמַעְתִּי אֶפְרַיִם מִתְנַוֹדֵד (מצטער)	
	<p>יִסְרַתְנִי וְאוֹסֵר כְּעַגְל לֹא לָמַד</p> <p>הַשִּׁיבֵנִי וְאַשׁוּבָה כִּי אֵתָה ה' אֱלֹהֵי:</p> <p>(יח) כִּי אֶחְרִי שׁוּבִי נַחֲמֵתִי</p> <p>וְאַחֲרֵי הַיָּדְעִי סִפְקֵתִי עַל גֵּרְךָ</p> <p>בְּשִׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי</p> <p>כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפְתָּ נְעוּרֵי:</p>	
	<p>(יט) הִבֵּן יַקִּיר לִי אֶפְרַיִם</p> <p>אִם יֵלֵד שְׁעֲשָׁעִים</p> <p>כִּי מִדֵּי דְבָרֵי בּוֹ זָכַר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד</p> <p>עַל כֵּן הִמּוּ מְעִי לוֹ</p> <p>רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם ה':</p>	

שד"ל, ירמיהו לא, יז

שמוע שמעתי אפרים - אחר שהזכיר (את ההבטחה לרחל): "ושבו בנים" מצייר (פונה ל) הבנים עצמם.

12. לפי שד"ל, מה הקשר בין הפסוקים יד-טז לפסוקים הבאים יז-יט?

”הבן יקיר לי אפרים”

ירמיהו לא, יט

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעעים פי מדי דברי בו זכר אֶזְכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מְעִי לוֹ רַחֵם אֶרְחַמְנֹו נְאֻם ה' :

13. עיין בפסוק יט, וענה :

א. צטט והסבר את הביטוי המעיד על **התגובה הנרגשת** של ה' לבקשת אפרים.

ב. לאור התשובה שלך לשאלה א, הסבר מדוע ה' נענה לבקשת אפרים?

ר' יוסף קרא, ירמיהו לא, יט

הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעעים - מקרא תמוה הוא זה... וזה פתרונו (פירושו): וכי "בן יקיר הוא לי אפרים"? או "ילד שעשעעים"?... והלא מעולם ממרה היה על דברי... ואין בכל השבטים שחטא והחטיא את ישראל כשבט אפרים!... אלא, על אשר הוא מתנחם ושב מפשעו, "על כן המו מעי לוי" ו"רחם אֶרְחַמְנֹו".

14. עיין בפסוק יט ובדברי הר"י קרא, וענה :

א. הר"י קרא מפרש את הביטוי "הבן יקיר לי אפרים"? "תמיה של הקב"ה, הסבר **בלשונך** את התמיה.

ב. לפי הר"י קרא, כיצד ה' משיב לתמיה שהוא בעצמו העלה?

סיכום

15. בנבואת ירמיהו בפרק ל"א פסוקים א-יט, בא לידי ביטוי האהבה המיוחדת שיש לקב"ה כלפי עם ישראל. עיין בפרק, וצטט ארבע ביטויים המביעים יותר מכל את האהבה והדאגה המיוחדת של לה' כלפי ישראל.

16. בנבואת ירמיהו פרק יא פסוקים א-יט מתואר קיבוץ הגלויות והפרחת השומרון. מה הן שלושת המרכיבים השונים שמוזכרים בנבואה זו, וגורמים לתהליך הגאולה להתממש. בסס את תשובותיך.